

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

1. ความเป็นมาของปัญหา

การพัฒนาประเทศชาติ ส่วนหนึ่งคือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่อยู่ในรัฐ ให้มีการกินดี อยู่ดี มีการศึกษา มีสุขภาพพลานามัยแข็งแรง สมบูรณ์ เพื่อจะได้เป็น ประชาชนที่มีคุณภาพและร่วมมือกันพัฒนาประเทศโดยส่วนรวมต่อไป แต่การพัฒนาในประเทศไทย สิ่งที่สำคัญก็คือการยอมรับและความร่วมมือของประชาชน เป็นการพัฒนาของรัฐ โดยรัฐเข้าไปช่วยเหลือเพียงฝ่ายเดียว ทำให้การพัฒนาของประเทศเป็นไปอย่างล่าช้า และมีปัญหามาโดยตลอด โดยเฉพาะในชนบทหรือในส่วนภูมิภาค ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของคนส่วนใหญ่ของประเทศ การพัฒนาถ้าปราศจากการยอมรับและไม่ได้ความร่วมมือจากประชาชนแล้ว โอกาสสัมฤทธิ์ผลตามที่ปรารถนาย่อมเป็นไปไม่ได้ แต่ถ้าสามารถสร้างการยอมรับ และความร่วมมือจากประชาชนโดยดึง เข้ามามีส่วนร่วม (Participation) ในการพัฒนาทุกขั้นตอนแล้ว ผลของการพัฒนาย่อมประสบความสำเร็จและมีความยั่งยืนเพราะประชาชนจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของและห่วงแทน ให้การบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง แต่การแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนนั้น ขึ้นอยู่กับการสื่อสารเพื่อให้เข้าถึงประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ เป็นสำคัญ

จังหวัดมหาสารคาม เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ตอนกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยสถานที่ตั้งภูมิประเทศ ทำให้เกิดปัญหาในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตของประชาชน เช่น ปัญหาความแห้งแล้ง ปัญหาผลผลิตการเกษตรไม่ได้ผลอย่างเต็มที่และราคาตกต่ำ เป็นต้น ทำให้อัตราการรายได้ของประชาชนมีเพียง 13,701 บาทต่อคนต่อปี เมื่อปี 2534 อยู่ในลำดับที่ 11 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (แผนลงทุนจังหวัดมหาสารคาม : มหาวิทยาลัยขอนแก่น หน้า 1-1) ภาครัฐก็พยายามให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มที่ ตามทรัพยากรที่มีอยู่ โดยได้อนุมัติ

งบประมาณดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือปีหนึ่งเกือบพันล้านบาท แต่การพัฒนาดังกล่าวสามารถบรรลุผลได้เพียงระดับหนึ่ง ทั้งนี้ เพราะยังขาดความร่วมมือและประชาชนยังไม่เข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการพัฒนาดังกล่าว สาเหตุนี้เป็นเพราะว่าการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ของจังหวัด และของส่วนราชการเจ้าของโครงการ ยังไม่สามารถที่จะส่งข่าวสารไปถึงประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้ หรือส่งข่าวสารถึงแต่ไม่สามารถโน้มน้าวใจ (Persuasion) ให้ประชาชนยอมรับและร่วมมือรวมถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

การพัฒนาจังหวัดต่าง ๆ เท่าที่ผ่านมา ไร้เป้าหมายและทิศทางในการพัฒนาที่ชัดเจนว่าแต่ละจังหวัดควรจะพัฒนาตนเองโดยเน้นในเรื่องใด จึงจะเหมาะสมกับศักยภาพและโอกาสในทรัพยากรต่าง ๆ ที่จังหวัดมีอยู่ คณะกรรมการพัฒนาชนบทและกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค (กชช.ภ.) โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นเลขาธิการ จึงให้จังหวัดต่าง ๆ จัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดขึ้นเพื่อสนองตอบกับปัญหาและความต้องการของประชาชนในระยะยาว 10-15 ปี โดยมีทิศทางพัฒนาอย่างชัดเจน ซึ่งจากการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดมหาสารคาม โดยความร่วมมือของส่วนราชการทุกส่วน ภาคเอกชน (ธุรกิจ) ภาคเอกชน (NGO) และนักการเมืองทั้งระดับชาติและท้องถิ่น ได้ร่วมกันจัดทำโดยมีการประชุมเชิงปฏิบัติการระดมความคิด ถึง 6 ครั้ง รวมเวลา 42 ชั่วโมง ใน 5 เดือน นับว่าเป็นมิติใหม่ของการวางแผนพัฒนาจังหวัด ซึ่งผลการจัดทำ ทำให้ทราบว่าจังหวัดมหาสารคามมีภารกิจหลัก (Mission) ที่จะต้องพัฒนาจังหวัดอย่างมีทิศทางและเป้าหมายที่แน่นอนคือ

"ให้จังหวัดมหาสารคามเป็นแหล่งผลิตปศุสัตว์ ควบคู่กับการส่งเสริมพัฒนาอุตสาหกรรม การศึกษา และการท่องเที่ยว"

จากกลยุทธ์และเป้าหมายของยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดมหาสารคามซึ่งเป็นมาตรการหรือวิธีการปฏิบัติงานให้ไปสู่ภารกิจหลักที่ตั้งไว้ทั้ง 4 สาขาเรียงตามลำดับความสำคัญไว้ (Priority) ได้แก่ สาขาเกษตรกรรม (เน้นการปศุสัตว์) อุตสาหกรรม การศึกษา และการท่องเที่ยว ซึ่งในแต่ละสาขาจะมีกลยุทธ์

และเป้าหมายทางด้านการสื่อสารอยู่ที่ทุกสาขา ทั้งนี้ เป็นเพราะว่าการพัฒนาตาม ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดมหาสารคาม ต้องการแสวงหาการยอมรับและความ ร่วมมือรวมถึงการดึงประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา เพื่อให้การพัฒนาสำเร็จ ผลและมีความยั่งยืนและมั่นคง (Substantial development)

2. ความสำคัญของปัญหา

การแสวงหาความร่วมมือและการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา กับภาครัฐ จึงเป็นความสำคัญอย่างยิ่งIVID IVY LEE นักประชาสัมพันธ์ชาวอเมริกัน ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาแห่งการประชาสัมพันธ์ได้กล่าวว่า "ข้าพเจ้ามีความ เชื่อว่า การที่ท่านได้บอกกล่าว เล่าเรื่องให้ประชาชนทราบ เข้าไปชี้แจงทำความเข้าใจกับประชาชนโดยตรง และทำให้เขาเห็นชอบด้วยแล้ว ทุกคนจะให้ความร่วมมือช่วยเหลือ สนับสนุนกิจกรรมของท่านให้ก้าวรุดหน้าต่อไป" (ชียันท์ นันทพันธ์ 2532 : 178)

การสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ จึงมีความจำเป็นต่อการดำเนินงานตาม โครงการพัฒนา ซึ่งสามารถแบ่งขั้นตอนของการสื่อสารเพื่อแสวงหาความร่วมมือจาก ประชาชน ออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่

1. ขั้นก่อนลงมือดำเนินการ เพื่อแสวงหาข้อมูลต่าง ๆ เช่น ความรู้ ความเข้าใจ ทิศนคติของประชาชนที่มีต่อโครงการ หากพบว่าประชาชนยังไม่มี ความรู้ ความเข้าใจ และอาจต่อต้าน ทางภาครัฐสามารถป้องกันและหาวิธีการ แก้ไขไว้ล่วงหน้าได้

2. ขั้นระหว่างดำเนินการ เพื่อแสวงหาความร่วมมือ และการเข้า มามีส่วนร่วมของประชาชน รวมถึงให้ประชาชนเข้ามาตรวจสอบกิจกรรมของรัฐ ที่ดำเนินการในพื้นที่ว่าถูกต้องตามวัตถุประสงค์ที่ทางราชการตั้งไว้หรือไม่

3. ขั้นเสร็จสิ้นการดำเนินงาน นอกจากจะเป็นการเผยแพร่ผลงาน ของรัฐแล้ว ยังสามารถให้ประชาชนได้ตระหนักถึงคุณค่าของโครงการ เพื่อให้เกิด ความเป็นเจ้าของ (Self of belonging) ในอันที่จะทะนุถนอม บำรุงรักษา เพื่อให้โครงการนั้นยั่งยืน สามารถใช้ประโยชน์ได้เต็มที่และยาวนานที่สุด

ดังนั้น จากขั้นตอนของการสื่อสารเพื่อแสวงหาความร่วมมือจากประชาชน ดังกล่าวข้างต้น หากจังหวัดมหาสารคามสามารถดำเนินการได้สำเร็จผล ทั้ง 3 ขั้นตอนแล้ว จะทำให้แผนงานโครงการตามยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดบรรลุถึงเป้าหมายได้

3. ปัญหาที่ต้องการศึกษา

หากยุทธศาสตร์สื่อสารที่มีอยู่ในกลยุทธ์ และเป้าหมายของยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดมหาสารคามและกลยุทธ์การสื่อสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องภายใต้ทรัพยากร การสื่อสารและสิทธิการใช้ของจังหวัดที่มีอยู่ว่าจะมีมาตรการ วิธีดำเนินการในการสื่อสารอย่างไรเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพคือ สามารถโน้มน้าวใจของประชาชนจังหวัดมหาสารคามได้มีการยอมรับ ให้ความร่วมมือ และเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา รวมถึงเป็นการเผยแพร่ผลการพัฒนา ออกไปสู่สาธารณชนอย่างกว้างขวางอีกด้วย โดยผู้ศึกษาวิจัยจะประมวลกลยุทธ์เหล่านั้นเข้ามาบูรณาการ (Integration) ให้สอดคล้องและต่อเนื่องซึ่งกันและกัน เพื่อให้การสื่อสารในภาพรวมทั้งจังหวัดประสบความสำเร็จ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อเข้าใจถึงสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจังหวัดมหาสารคาม พ.ศ. 2538-2552
- 2) เพื่อเสนอแนะกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อตอบสนองยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดมหาสารคาม ในปี 2538-2552

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาเฉพาะกลยุทธ์ที่ใช้กับงานสื่อสารมวลชน และกิจกรรมการสื่อสารอื่น ๆ ที่แนบเนื่องกับการสื่อสารเพื่อตอบสนองยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดมหาสารคามเท่านั้น

ข้อตกลงเบื้องต้น

ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดจะประสบผลสำเร็จได้ ก็ต่อเมื่อมีการสื่อสารที่ดีโดยมีกลยุทธการใช้ที่มีความเป็นไปได้ เหมาะสม และสอดคล้องกับทรัพยากร การสื่อสารและสิทธิการใช้ของส่วนราชการและประชาชนในจังหวัด

ข้อสันนิษฐานการวิจัย

การใช้กลยุทธการสื่อสารที่เข้าถึงประชาชนกลุ่มเป้าหมายและสามารถประเมินจากข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ว่ากลุ่มเป้าหมายมีการเรียนรู้ ถูกโน้มน้าวใจ ตัดสินใจ และยึดความตั้งใจ ที่จะยอมรับและให้ความร่วมมือ รวมถึงเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาจังหวัด จะเป็นผลทำให้ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดมหา-สารคามบรรลุเป้าหมาย

นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาจังหวัด หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไปสู่สิ่งที่ดีขึ้นของประชาชนชาวจังหวัดมหาสารคาม ทั้งทางวัตถุ จิตใจ ไปในทิศทางที่ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด กำหนด

สื่อมวลชนและสื่ออื่น ๆ หมายถึง สื่อที่สามารถถ่ายทอดจากแหล่งสารไปยังผู้รับกลุ่มเป้าหมาย และสาธารณชนทั่วไป

แหล่งสาร หมายถึง ส่วนราชการในจังหวัดและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด

กลยุทธการสื่อสาร หมายถึง มาตรการ วิธีการ แนวทาง ขั้นตอน หรือวิธีปฏิบัติ ที่ให้ส่วนราชการและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ใช้ทำการสื่อสารตามแผนงานโครงการ ในยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด

ทรัพยากรการสื่อสาร หมายถึง องค์กรหรือสถาบันสื่อมวลชน ตัวนักสื่อสารมวลชน ผู้สื่อข่าวทั้งภาคเอกชนและรัฐบาล และเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการสื่อสารมวลชนและสื่ออื่น ๆ ที่มีอยู่ในจังหวัดมหาสารคาม

สิทธิการสื่อสาร หมายถึง สิทธิของส่วนราชการและเจ้าหน้าที่ประจำส่วนราชการในจังหวัด ที่จะมีสิทธิในการใช้สื่อมวลชนทุกแขนง รวมถึงวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน ที่มีอยู่ในจังหวัด ทั้งเป็นสิทธิโดยชอบธรรมถูกต้องตามระเบียบกฎหมาย (Formal) และสิทธิที่จะขอใช้ โดยอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัว (Informal) นอกจากนี้ยังมีความหมายรวมถึงสิทธิของประชาชนในการเข้าถึงแหล่งสารที่ส่วนราชการเผยแพร่ โดยไม่นำเอาการเลือกรับสารเข้ามาเป็นเงื่อนไขในความหมายนี้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) จังหวัดมหาสารคาม สามารถเลือกกลยุทธ์การสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ ที่เสนอไว้ไปปฏิบัติ เพื่อให้การพัฒนาจังหวัดตามยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบบรรลุเป้าหมาย

2) สามารถนำกลยุทธ์การสื่อสารไปประยุกต์ใช้กับจังหวัดอื่นที่มีภารกิจหลัก (Mission) ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเหมือนกัน หรือใกล้เคียงกัน